

PFU-SAK NR. 057/13

KLAGER: Svein Lund
ADRESSE: Pb. 90, 9521 Guovdageaidnu
TELEFON:
PUBLIKASJON: Telemarksavisa
PUBLISERINGSDATO: 06.02.2013
STOFFOMRÅDE: Politikk
GENRE: Dikt
SØKERSTIKKORD: Tilsvær, (bildebruk)
REGISTRERT: 12.02.2013
BEHANDLET I SEKR.: 18.02.2013
BEHANDLES I PFU: 30.04.2013
FERDIGBEHANDLET: 30.04.2013
BEHANDLINGSTID: 68 dager
KLAGEGRUPPE: Privatperson
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
RETTSBEHANDLING:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

Onsdag 6. februar, på samefolkets dag, brakte **Telemarksavisa** følgende dikt, illustrert med bilde av en mann i samekofte og undertegnet med forfatterens fulle navn:

«Som same
Voi hvor jeg har forsovet meg.
Nå er jeg våken, som same.

Nå skal jeg markeres
Språket er min fanesak som same

Du har bare ett flagg
Jeg har to som same

Din lov er ikke min
Du har ikke lov, men det har jeg som same

Din næring er min markering
Jeg bestemmer over ditt levebrød som same

Jeg hevder alt av land og vann
knivens hissige tunge kaller til dyst som same»

KLAGEN:

Klager, en leser med interesse for samiske spørsmål, reagerer. Han mener diktet inneholder «grove forvrengninger og beskyldninger mot samefolket». Klager skriver at han forsøkte å få et tilsvarende trykk i avisen, og at redaktøren da har henvist til at han skal ha et møte med dikteren for å avklare vedkommendes motiver. Til dette skriver klageren: «Dette svaret viser at avisa ennå ikke har tatt inn innlegget mitt, og ikke beklaget det [diktet; sekr. anm.] i egen avis. Redaktøren gjør det til et spørsmål om dikteren sine motiver, men jeg mener det som teller er hvordan diktet virker på publikum, og at det uansett motiv går langt over grensa for vanlig presseskikk, da det her blir hevdet at samer med vold ("knivens hissig hugg") vil kreve alt land og vann. Det faller etter min mening inn under forbudet mot å hisse til hat mot folkegrupper.»

I tilsvaret sendt redaksjonen, som klager legger ved, står det blant annet: «Det hadde vært ille nok om det hadde vært tatt inn som leserinnlegg, men når det er plassert som Dagens Dikt, er det ennå verre. Og når denne dagen er Samefolkets dag, kan det bare oppfattes som at avisa ønsker å markere at en tar avstand både fra feiringa av denne dagen og fra det samiske folk. (...) Redaktøren skylder leserne og alle samer en unnskyldning, som bør stå på førstesiden av avisa. Og dersom det finnes skamvett i redaksjonen, kan de deretter gå ut med saklig informasjon om samisk historie og kultur og dagens situasjon for samene i Norge.»

Videre påpeker klager følgende om bildebruken: «Diktet var illustrert med bilde av en same i Karasjok-kofta (...). Aviser i Finnmark som har skrevet om dette har opplyst at personen på bildet er nylig avdøde NN fra Karasjok, som ikke har noe med denne saken å gjøre. Bare bruken av dette bildet er en blodig fornærmelse av minnet hans og av hans etterlatte.»

FORSØK PÅ MINNELIG ORDNING:

Partene har vært i kontakt i et forsøk på å komme fram til en minnelig ordning, uten at dette har lyktes dem.

SPØRSMÅL OM SAMTYKKE:

Sekretariatet ga klager beskjed om at man anså det nødvendig med samtykke fra direkte berørt part, for å kunne behandle klagepunktene som omhandlet bildebruk.

TILSVARSRUNDEN:

Telemarksavisa mener saken handler om ytringsfrihet, og skriver om publiseringen: «Dette var et kontroversielt dikt og vi har, blant annet i avisa Ságat, beklaget at det kom på trykk nettopp denne dagen. Akkurat koblingen mellom temaet og denne festdagen for samene ser vi kunne virke støtende (...). TA har også gjennomført et møte med dikteren (...) der vi drøftet intensjonene med diktet. Det gjorde oss enda mer overbevist om at denne formen for meningsytring er godt innenfor normale rammer for ytringsfrihet.»

Det vises til at diktforfatteren selv er same, og dermed har «innsikt i temaet». Avisen skriver: «Men vi er altså i den situasjonen at en telemarking, bosatt i nord, innklager en same bosatt i Telemark, for samehets. Noe vi kategorisk avviser at det omtalte diktet er.»

Klageren skriver at han sendte sitt innlegg til avisen 7. februar, at han, etter purring, fikk beskjed 11. februar om at det skulle komme på trykk «så snart som praktisk mulig». Siden hørte han ikke mer.

Videre anfører klagen at bildebruken er et av hans viktigste klagepunkter, og skriver at han anser samtykkekravet som helt urimelig: «Når jeg bl.a. har klaget på bildebruken er det fordi avisa illustrerer et dikt som må sees på som en provokasjon mot samefolket med et tilfeldig (?) bilde av en same i kofte, og der dette er en identifiserbar person som ikke har noe med saken å gjøre. Jeg ville ha klaget inn dette uansett hvem det hadde vært. Jeg kjenner ikke vedkommende (...). Jeg vet ikke hvem de etterlatte er, og jeg synes heller ikke det ville være rett av meg å kontakte dem og be om deres støtte til en klage. Jeg forventer at PFU er i stand til å se det prinsipielle i denne saken, det er ikke et spørsmål om denne personen (...). Det jeg ønsker å sette fingeren på er at pressen bruker identifiserbare personer som illustrasjonsfoto, og særlig på en sånn måte at personen kan oppfattes som ansvarlig for innholdet i det som blir lagt fram. Det er avisa som skulle ha innhenta tillatelse til å bruke bildet.»

Videre skriver klager: «At forfatteren selv er same er ikke noe argument for at han ikke kan drive hets mot samer. Det finnes gjennom historien en rekke eksempler på at noe av det mest anti-samiske som er skrevet, er skrevet av folk som selv har samisk bakgrunn.»

Klager gjengir korrespondanse mellom ham og TAs redaktør, der redaktøren viser til at diktforfatteren «mener at det finnes en del urettferdig forskjellsbehandling mellom samer og nordmenn», og at han «er (...) sterkt imot separatistbevegelsen som ønsker å skille ut samiske områder fra Norge». Til dette skriver klager: «Her tolker jeg det slik at redaktøren går god for påstanden om at det eksisterer en slik "separatistbevegelse". Jeg har bodd i samiske områder i vel 30 år (...), og har til dags dato aldri sett noen slik separatistbevegelse (...). Dersom TA her har pålitelig informasjon (...), har man en virkelig sensasjon (...). I så fall bør dere sikre kildene deres grundig.»

Videre står det om redaktørens beklagelse: «Dersom samer oppfatter det som hets, så er det det. (...). Det er et angrep på grunnlaget for feiringa av Samefolkets dag. Jeg lurar på om Telemarksavisa ville ha trykket et anti-norsk dikt på 17. mai (...).»

Telemarksavisa påpeker at klagers leserinnlegg sto på trykk 14. februar. Videre står det at bildet er av en stolt same i flott samisk festdrakt. Avisen skriver: «Vi tilbakeviser at det er et brudd på pressens etiske regelverk å trykke dette bildet i TA. Eller at det er et brudd å trykke det på samefolkets dag, knyttet til et dikt som berører samiske spørsmål. Vi har heller ikke mottatt noe kritikk for denne bildebruken fra familien til Nordsletta [avbildede; sekr. anm.] eller andre som har hatt nære relasjoner til ham, på tross av at saken har vært omtalt omfattende både i TA og i Sagat.»

Igjen presiseres det at TA har beklaget tidspunktet for publisering av diktet, ikke publiseringen som sådan. Avisen skriver: «Poenget med det er at det kan oppleves støtende for enkelte at noen av de mest kontroversielle sakene knyttet til samiske spørsmål skal dras fram akkurat på denne dagen. Det har vi altså respekt for og har beklaget.»

Klageren har, etter avsluttet tilsvarsrunde, kommet med ytterligere kommentarer angående sitt leserinnlegg. Han reagerer på at TA ikke har trykket noe svar fra redaktøren, i hvert fall ikke samme dag, og skriver: «Dette viser at redaktøren har vært svært lite villig til en debatt

om dette i egen avis, og gjort svært lite for å informere meg om hva de har gjort i saken. Når jeg nå ser (...) at redaktøren forsvarer bruken av bilde (...), viser det at han i det hele ikke er villig til å ta menneskelige hensyn (...). For så å legge ansvaret over på de som er misbrukt og familien deres, og si at det er opp til dem å følge med i aviser og protestere.»

Telemarksavisa bemerker til slutt: «Såkalte "haler" som Svein Lund etterspør, altså tilsvaret til hans innlegg samme dagen, er i strid med Vær Varsom, punkt 4.15 (...).»